

УДК 378.046–021.68:37.014.6

Л. Г. КОНДРАТОВА

кандидат педагогічних наук, доцент

ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ВІДКРИТОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розглянуто питання формування відкритого освітнього середовища у сфері української мистецької післядипломної педагогічної освіти, умови використання мережевих технологій у процесі неперервної освіти, освітні перспективи розбудови шляхів подальшої взаємодії з країнами Європи, упровадження нових форм і видів дистанційного, онлайн-навчання в мистецьку післядипломну освіту.

Ключові слова: відкрите освітнє середовище, відкрита освіта, мистецька освіта, вчителі мистецьких дисциплін.

Сучасні євроінтеграційні процеси визначають стратегічний напрям розвитку країни, зумовлюють перебіг сучасних освітніх процесів з реформаційними новоутвореннями. Серед багатьох пріоритетів освітньої політики євроінтеграція є одним з найважливіших чинників усього освітнього процесу, адже вона закладає погляди, формує ціннісні орієнтири, визначає наступні етапи сприйняття й інтерпретації світу, а тому має стати ефективним стимулом процесу європейської інтеграції на тривалу перспективу [4, с. 18]. Саме сучасні інноваційні нововведення в системі вітчизняної освіти розглядають як ключовий фактор здійснення подальшої європейської інтеграції України в світовий освітній простір. У цьому процесі важливого значення набуває реформування системи післядипломної педагогічної освіти та виокремлення нових вимог щодо підготовки педагогічних кадрів з метою повномасштабного перетворення освітніх процесів і спрямування їх на європейський рівень, розширення можливостей сучасного вчителя для нових форм підвищення кваліфікації, розвитку самоосвітньої діяльності й постійної потреби в самовдосконаленні, підвищенні рівня професійного зростання в європейському вимірі.

Сучасна мистецька освіта, яка є органічною частиною вітчизняної освіти, стає потужним засобом формування нової культурної реальності, нового погляду на педагогічні мистецькі процеси, а тому потребує вироблення сучасних стратегій та підходів до переосмислення й удосконалення існуючих моделей науково-методичної та практичної підготовки вітчизняних педагогічних працівників мистецької освіти й спрямування розвитку післядипломної педагогічної освіти на створення умов для формування відкритого освітнього середовища в контексті євроінтеграції.

Мета статті – окреслення шляхів формування відкритого освітнього середовища та зазначення засобів інтеграції української сучасної післядипломної педагогічної мистецької освіти в європейській простір.

Саме сучасні процеси у сфері соціокультурної, післядипломної та відкритої освіти потребують прогностичного погляду на перспективи розвитку нових форм навчання педагогів, спілкування та взаємодії.

У період реформування всіх освітніх сфер, появи Законів України “Про освіту”, “Про наукову та науково-технічну діяльність” та низки нормативно-правових документів щодо перспектив розвитку вітчизняної освіти ми окреслюємо шляхи інтеграції вітчизняної освіти у світовий освітній простір. Цей процес вимагає постійного вдосконалення освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти тощо [4, с. 11]. План реформ, зафіксований у сучасних розроблених законопроектах, та результати засідання Національної ради реформ на тему “Реформа освітньої галузі” продемонстрували спільне бачення цієї реформи всіма гілками влади, громадськості. На думку В. Бикова, сьогодні виникла нова освітня парадигма, яка утверджує необхідність реагування на потреби людини, на суспільні виклики, на об’єктивні процеси їх розвитку, – відкрита освіта [1, с. 45]. Постають нові завдання й плани реформування освітніх процесів, серед яких вагоме місце посідає післядипломна педагогічна освіта, що сьогодні вирішує проблеми узгодженості змісту міжтестатійної, курсової та міжкурсової підготовки освітянина з особливостями міжступневих програм за маршрутами навчання, дослідження і їх поєднання [5, с. 45].

У руслі обраної нами теми важливого значення набувають процеси реформування мистецької вітчизняної освіти та розроблення шляхів упровадження принципів відкритого й дистанційного навчання під час підготовки педагогічних кадрів, підвищення їх кваліфікації, а також забезпечення їх готовності до роботи в умовах високотехнологічного освітнього середовища [7].

Організація науково-дослідної діяльності з проблеми проектування технологій навчання в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти дає змогу спрямовувати науково-дослідну діяльність в експериментальних закладах освіти на розробку та апробацію нових технологій навчання вчителів у системі відкритої післядипломної педагогічної мистецької освіти. Окреслена проблема також пов’язана з напрямками наукової дослідно-експериментальної роботи за темою Всеукраїнського експерименту “Розвиток педагогічної майстерності вчителів мистецьких дисциплін в інноваційному освітньому середовищі гімназії”, розпочатого з 2014 р. на базі Мелітопольської гімназії № 9 Мелітопольської міської ради Запорізької області.

Аналіз науково-педагогічних досліджень В. Андрущенко, В. Базелюка, Р. Гавриша, Є. Головахи, В. Добренькова, В. Кременя, В. Куценко, В. Олійника, Л. Пуховської, Г. Філіпчука, В. Явтюка та інших свідчить про увагу науковців до проблем євроінтеграційних процесів сучасної вітчизняної освіти та проблем розбудови відкритої післядипломної педагогічної освіти, що зазначені в працях В. Бикова, Р. Бужикова, О. Захарової, В. Олійника, О. Овчарук, М. Храмової, Б. Шуневича та ін. Ідеї академіка В. Олійника щодо створення в Україні відкритої післядипломної педагогічної освіти, відповідної системи дистанційного підвищення кваліфікації

керівних і педагогічних працівників та апробації структурно-функціональної моделі відкритого університету європейського типу в системі післядипломної педагогічної освіти, знаходять своє практичне продовження в багатьох освітніх напрямках і галузях [5, с. 4].

Водночас увага багатьох сучасних дослідників прикута до перспектив розвитку мистецької освіти, що відображено в працях Є. Квятковського, Л. Ковалю, Б. Ліхачова, Л. Масол, Н. Миропольської, Б. Неменського, О. Отич, Г. Падалки, О. Рудницької, С. Соломахи, О. Щолокової та ін. Ідеї розвитку сучасної післядипломної мистецької освіти та вимог до сучасного вчителя і його педагогічної майстерності, які окреслені в працях М. Вовк, І. Зязюна, О. Отич, О. Семенов, С. Соломахи, Г. Сотської, Г. Філіпчука, потребують не лише продовження, а й нового виміру у відкритому освітньому середовищі мистецької післядипломної педагогічної освіти та інтеграції в європейський відкритий освітній простір.

Новизна обраної теми статті полягає в тому, що окреслено перспективи розвитку європейського співробітництва в межах мистецької післядипломної педагогічної освіти, освітні можливості й шляхи взаємодії вчителів мистецьких дисциплін у відкритому освітньому середовищі на основі інформаційних технологій.

Проблема формування відкритого освітнього простору в межах післядипломної педагогічної мистецької освіти має загальнонаукове й практичне значення. На думку Г. Падалки, розвиток мистецької педагогіки потребує забезпечення результативності дослідницького пошуку в галузі мистецького навчання [8, с. 35], а тому запропоновані нововведення, зазначені в статті, відіграють важливу роль у подальших процесах підвищення кваліфікації та розбудови траєкторії професійного саморозвитку вчителів мистецьких дисциплін.

Останнім часом у межах післядипломної педагогічної освіти дедалі більше уваги приділяють проекту розбудови єдиної системи відкритої освіти. Звернемося до визначення нового поняття – *відкрита освіта*, яке сьогодні тлумачать як освітню систему, у якій доступ до освітніх ресурсів забезпечується кожному бажаючому без перевірки вхідних параметрів знань, незалежно від місця проживання, віку, національності, фізичного стану тощо, а також використовуються сучасні інформаційні технології, які дають змогу максимально враховувати бажання та можливості того, хто навчається [5, с. 27].

Серед ресурсів відкритої освіти слід зазначити такі: програмні (операційні системи, мережеві системні програми, прикладне програмне забезпечення); технічні (комп'ютерне й мережеве обладнання); інформаційні (навчально-методичні матеріали на паперових та електронних носіях, довідники, бази даних, електронні навчальні курси); методичні (тестові завдання, методики навчання, методичні рекомендації щодо використання інформаційних технологій тощо); нормативно-правові (норми та правила, закони й інші законодавчі документи державного рівня, внутрішні документи навчального закладу) ресурси, що регулюють упровадження технологій відкритої освіти [3, с. 10]. Існуючий досвід застосування ресурсів від-

критої освіти в європейських країнах щодо збирання воєдино всіх ресурсів у сфері освіти, зокрема у сфері мистецької освіти, дає змогу розвивати такі нововведення, як: освітні сайти, персональні блоги й мережеві спільноти педагогів. Вони допомагають вирішити проблеми педагогічної взаємодії, обміну новітньою навчальною інформацією, рекламою результативності проведених або анонсом майбутніх подій. Українська освітня спільнота потужним досить професійним поступом входить у ці європейські процеси. Але сьогодні вимагає планового вирішення загального комплексу завдань окресленої освітньої модернізації.

З метою визначення першочергових завдань щодо спрямування євроінтеграційних процесів у мистецькій освіті потрібно проаналізувати стан проблеми в межах післядипломної педагогічної освіти й визначити головні суперечності, які перешкоджають нововведенням. Існуючий досвід упровадження інформаційних технологій у практичну діяльність педагогів, свідчить про достатній рівень володіння основами ІКТ та наявність новітніх досягнень, які є першими кроками в розбудові мистецької освіти майбутнього. Так, вітчизняна практика післядипломної сучасної педагогічної освіти має вагомі результати в освітніх дослідних міжнародних проектах, конкретні кроки й напрацювання участі педагогів у освітніх проектах Microsoft – “Партнерство в навчанні”, Intel® “Шлях до успіху”, “Один учень-один комп’ютер”, “Відкритий світ” тощо. У системі післядипломної педагогічної освіти педагоги поступово оволодівають знаннями та практичними навичками з упровадження в освітню практику технологій Веб 2.0, Google сервісів, хмарних технологій, Вікі-технології тощо.

У процесі навчання й самонавчання вчителів мистецьких дисциплін у системі відкритої освіти потрібен електронний курс дистанційного навчання, масовий відкритий курс, електронні, цифрові підручники, електронна бібліотека. *Електронний курс дистанційного навчання* – інформаційна система, яка є достатньою для навчання окремих навчальних модулів за допомогою опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому веб-середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій і передбачає комплексне вивчення сучасних та актуальних наукових проблем галузі освіти й науки, відповідних нормативно-правових актів, вітчизняного та зарубіжного досвіду, підвищення рівня професійної культури тощо [3, с. 12].

У руслі нашої теми варто наголосити, що в складанні такого електронного курсу мають брати участь науково-педагогічні працівники всіх рівнів, які пов’язані з мистецькою освітою. Користуються попитом електронні підручники, які розширюють межі підготовки фахівців до проведення занять і значно полегшують процес сприймання нової складної інформації, підвищують рівень навчальних тих, хто навчається (будь то школярі чи вчителі) [5, с. 138]. *Електронний підручник* – це основний електронний засіб навчання, що містить систематизований матеріал із відповідної науково-практичної галузі знань, забезпечує творче й активне оволодіння слухачами знаннями, уміннями й навичками в цій галузі, безперервність і повноту дидактичного

циклу процесу навчання за допомогою сукупності графічної, текстової, цифрової, мовної, музичної, відео-, фото- та іншої інформації [2, с. 82].

Практичний результат навчання педагогів у післядипломній педагогічній освіті – результати педагогічної творчої діяльності вчителів мистецьких дисциплін: персональні сайти, блоги творчих педагогічних та методичних об'єднань, онлайн-звіти мистецьких дитячих колективів, сайти професійних об'єднань педагогів тощо. Учителі, які отримали сертифікати в галузі інформаційних технологій, уже мають досвід участі не лише в науково-практичних інтернет-семінарах, конференціях у межах нашої країни, а й за допомогою потужних Google сервісів та інструментів можуть вийти на онлайн зв'язок з будь-якою країною: обговорити спільні педагогічні проблеми, представити свій мистецько-педагогічний досвід, розроблений з учнями або студентами творчий вітчизняний освітній проект, презентувати творчість мистецького колективу, персональну учнівську або студентську виставку робіт творів живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва, авторську дитячу пісню, хореографічну композицію тощо. Сайти, вікі-сторінки, блоги сьогодні не лише представляють педагогічний мистецький досвід, а й дають змогу популяризувати творчість педагогів мистецьких дисциплін та підвищувати рівень їх професійної майстерності в цілому.

Прикладом новітнього заходу із застосуванням мережевих технологій та Google сервісів може стати проведення першого Масового відкритого онлайн-уроку. Масовий онлайн-урок є інноваційною формою відкритої освіти початку XXI ст., що надає можливість одночасно в режимі онлайн, обговорювати спільні проблеми, поширювати досвід та навчатися разом. Але, за результатами досліджень, проведених у декількох інститутах післядипломної педагогічної освіти, деякі існуючі проблеми та суперечності заважають швидкому входженню й поширенню інновацій у сфері відкритої освіти, орієнтуючись на європейський вимір.

Досвід учителів мистецьких дисциплін із застосування мережевих програмних засобів можна вважати достатнім, але водночас недостатнім є рівень практичного досвіду щодо використання окремих музичних редакторів, мультимедійних засобів для створення музичних роликів, програм для роботи із звуковими, відеофайлами, графічними редакторами, фото та ілюстраціями, що на новому рівні дозволяють учителям підготувати дидактичні та наочні, навчальні матеріали. Значної уваги потребують питання набуття практичних навичок учителів з роботи з інтерактивними дошками, цифровими підручниками, інтерактивними конспектами та вдосконалення роботи з електронними репозитаріями, бібліотеками, цифровими підручниками, хмарними технологіями, Google сервісами тощо. У цьому процесі набуває значення популяризація відкритої освіти, яка надає можливість педагогу самостійно здійснювати підвищення педагогічної майстерності, професійний саморозвиток, брати участь в онлайн-навчаннях, створювати власні мультимедійні продукти тощо.

Результати дослідження дають змогу виокремити основні суперечності в освіті щодо використання ресурсів відкритої освіти й поступового впровадження інноваційних мережних технологій учителями мистецьких дисциплін у навчальний процес, а саме:

- між потребою в упровадженні інформаційного супроводу процесу навчання на європейський зразок (цифрові підручники, новітні гаджети для тих, хто навчає, і тих, хто навчається) та недостатнім рівнем готовності педагогів до цього процесу, рівнем технічного забезпечення багатьох закладів освіти;
- між потребою в організації тренінг-навчання для широкого кола педагогів мистецьких дисциплін у межах післядипломної педагогічної освіти, яке націлене на вдосконалення практичних технологічно-інформаційних навичок роботи з новітніми технологіями, та недостатньою кількістю залучення вчителів до інноваційних освітніх навчань, недостатнім рівнем технічного забезпечення закладів освіти.

Висновки. Отже, розкриваючи питання формування відкритого освітнього простору мистецької освіти в контексті євроінтеграційних процесів, варто виділити такі першочергові завдання, які необхідно вирішувати в системі післядипломної педагогічної освіти:

- планове й поступове наповнення відкритого освітнього середовища мистецької освіти науково-методичною, дослідно-експериментальною базою, тематичними мистецькими репозитаріями, електронними бібліотеками мистецтва й освіти;
- розробка та впровадження системи дистанційного й змішаного навчання, самонавчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників мистецької освіти на базі відкритого університету європейського типу в системі післядипломної педагогічної освіти;
- удосконалення форм відкритого самонавчання вчителів мистецьких дисциплін через різні форми й типи онлайн-навчання щодо оволодіння різними рівнями технологічно-інформаційних навичок роботи з новітніми інформаційними технологіями, зокрема із залученням європейських освітніх спільнот;
- розробка та впровадження нових міжнародних масових освітньо-технологічних, відкритих мистецьких проектів для учнівської молоді й дітей, педагогів мистецьких дисциплін і батьківської спільноти на рівні країн ЄС тощо.

Зроблені висновки є перспективними для початку нових тематичних дискусій та педагогічних проектів у межах післядипломної педагогічної освіти, яка сьогодні перебуває у процесі значної реформації, а тому є сподівання на значний розвиток педагогіки мистецтва, що неможлива без тісної інтеграції з інформаційними технологіями, які прискорюють і полегшують євроінтеграційні та мистецькі освітні процеси.

Список використаної літератури

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2009. 684 с.
2. Блажко Л., Луценко В. Особливості розроблення електронного підручника. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 2. С. 82–86.
3. Ляхощка Л. Л., Кондратова Л. Г., Калачова Л. В. Концептуальна модель проектування технологій навчання в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2015. С. 58–63.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. *Офіційний вісник України*. 2012. № 11. С. 11, 18, 23.

5. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях. Київ : Ун-т менедж. освіти, 2013. 329 с.
6. Олійник В., Гравіт В. Чи потрібен післядипломній педагогічній освіті відкритий університет європейського типу? *Післядипломна освіта в Україні*. 2015. № 1. С. 3–6.
7. Открытое и дистанционное обучение: тенденции, политика и стратегии / М. Г. Мур, А. Тэйт, П. Реста и др. Москва : Изд. ИНТ, 2004. 139 с.
8. Падалка Г. М. Мистецька освіта: сучасні проблеми розвитку. Київ : Освіта України, 2008. С. 276.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2017.

Кондратова Л. Г. Формирование открытой образовательной среды современного художественного последипломного педагогического образования в контексте евроинтеграционных процессов

В статье рассматриваются вопросы формирования открытой образовательной среды в сфере отечественного художественного последипломного педагогического образования, условия использования сетевых технологий в процессе непрерывного образования, образовательные перспективы развития путей дальнейшего взаимодействия со странами Европы, внедрение новых форм и видов дистанционного, онлайн-обучения в художественное последипломное образование.

Ключевые слова: *открытая образовательная среда, открытое образование, художественное образование, учителя художественных дисциплин.*

Kondratova L. Formation of an Open Educational Environment of Contemporary Artistic Postgraduate Pedagogical Education in the Context of European Integration Processes

Describes a problem where an open educational environment in the sphere of domestic artistic postgraduate education, the conditions for the use of network technologies, information technology, educational services, music editors and computer educational programs during intercourse and periods of artistic disciplines in teacher training institutions of continuing education. Perspectives of the development of distance education and self-education of teachers through distance education platforms, participation of teachers in educational international projects, building ways for further cooperation with the countries of Europe on arts education. Learning examples served educators of art education on the use of network technology in practical work, organize the participation of teachers in online communities, Online events, festivals and competitions. Examines how the introduction of new forms and types of remote, online training in artistic postgraduate education.

Thus, revealing the issue of forming an open educational space of artistic education, in the context of European integration processes, the following priority tasks to be addressed in the system of post-graduate pedagogical education should be distinguished: development and implementation of the system of distance and mixed learning, self-study and advanced training of teaching staff of arts education on the basis of an open university of the European type in the system of post-graduate pedagogical education; Improvement of the forms of open self-education of teachers of artistic disciplines through various forms and types of online teaching on mastering different levels of technological and informational skills of working with the latest information technologies, including with the involvement of European educational communities.

Key words: *the open educational space, open education, art education, art teacher education.*